

“Πομπηία και Σαντορίνη: η αιωνιότητα σε μια μέρα”

/ [Παιδεία και Πολιτισμός](#)

Στη Scuderie del Quirinale, στη Ρώμη, η υπουργός Πολιτισμού και Αθλητισμού κ. Λίνα Μενδώνη εγκαινίασε μαζί με τον Ιταλό ομόλογό της, υπουργό Πολιτιστικής Κληρονομιάς και Τουρισμού κ. Ντάριο Φραντζεσκίνι, την έκθεση «Πομπηία και Σαντορίνη: η αιωνιότητα σε μια μέρα».

Η έκθεση συνδέει δύο σημαντικά οικιστικά σύνολα, που καταστράφηκαν από ηφαιστειακές εκρήξεις, παρουσιάζοντας τοιχογραφίες, κεραμικά, κοσμήματα, αλλά και έργα Τέχνης, που έχουν εμπνευστεί νεότεροι και σύγχρονοι δημιουργοί από την καταστροφή των δύο πόλεων. Μεταξύ των ελληνικών εκθεμάτων περιλαμβάνονται αποκατεστημένες τοιχογραφίες από το Ακρωτήρι της Σαντορίνης, οι οποίες ταξιδεύουν για πρώτη φορά στο εξωτερικό. Στην ομιλία της, η υπουργός τόνισε ότι η Πομπηία και το Ακρωτήρι αποτελούν «δραματικά

παραδείγματα του άνισου ανταγωνισμού μεταξύ ανθρώπου και φύσης». Επισήμανε επίσης, την ανάγκη για άμεση δράση και ζήτησε την στήριξη της ελληνικής πρωτοβουλίας για πολυμερή συνεργασία και συντονισμένη παγκόσμια απάντηση στην απειλή της κλιματικής αλλαγής στην πολιτιστική και φυσική κληρονομιά.

Η έκθεση θα είναι ανοικτή για το κοινό στη Scuderie del Quirinale έως τις 6 Ιανουαρίου.

Ακολουθεί ο χαιρετισμός της υπουργού Πολιτισμού και Αθλητισμού:

Κύριε Υπουργέ,

Κύριοι Πρέσβεις,

Κυρίες και Κύριοι,

Αγαπητοί συνάδελφοι και φίλοι,

Ο πολιτισμός και η πολιτιστική κληρονομιά ειδικότερα, αποτελούν προνομιακό πεδίο συνεργασίας για τις χώρες μας και η σημερινή μας συνάντηση πιστεύουμε ότι θα αποτελέσει την αρχή μιας πιο στενής, δημιουργικής και πολυεπίπεδης διακρατικής σχέσης.

Ελλάδα και Ιταλία έχουν το προνόμιο, αλλά και τη βαριά κληρονομιά να αποτελούν τον ακρογωνιαίο λίθο του ευρωπαϊκού πολιτισμού και του Πολιτισμού της Δύσης. Έχοντας πλήρη επίγνωση αυτού του προνομιακού φορτίου, επιθυμούμε οι χώρες μας να βρίσκονται διαρκώς στην πρωτοπορία σε ζητήματα που αφορούν στην προστασία, στη συντήρηση, την διαχείριση, την ανάδειξη και την προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Έχουμε την υποχρέωση να αναπτύξουμε τις συνέργειές μας μέσα στο κοινό μας σπίτι, την Ευρώπη, προκειμένου να αναδείξουμε και να αξιοποιήσουμε την πολιτιστική κληρονομιά ως βασική συνιστώσα της βιώσιμης ανάπτυξης, αλλά και ως καθοριστικό παράγοντα για την διασφάλιση και την ποιότητα της ζωής των Ιταλών, των Ελλήνων, των Ευρωπαίων πολιτών, και ως κύριο άξονα της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Τα μουσεία και οι αρχαιολογικοί χώροι ολοένα και περισσότερο

κοινωνικοποιούνται, εντάσσονται στην καθημερινότητά μας, καθώς σταδιακά κερδίζουν μεγάλο μέρος του ελεύθερου χρόνου μας και εντάσσονται συστηματικά στη βιομηχανία της ψυχαγωγίας περισσότερων κοινωνικών ομάδων. Παράλληλα, συμβάλλουν ουσιαστικά στην ποιοτική αναβάθμιση του προσφερόμενου τουριστικού προϊόντος των δύο κρατών.

Η έκθεση «Πομπηία και Σαντορίνη: Η αιωνιότητα σε μια μέρα», που φιλοξενείται στη Scuderie del Quirinale, ένα κτήριο τόσο όμορφα ανακαινισμένο και προσαρμοσμένο σε υποδειγματικό πολιτιστικό χώρο, στην καρδιά της Ρώμης, αποτελεί λαμπρό παράδειγμα συνέργειας και δράσης με αυτή την στόχευση.

Είναι πραγματική χαρά και μεγάλη τιμή για εμένα να είμαι, σήμερα, εδώ, ανάμεσά σας. Είμαι πραγματικά ευγνώμων στον Υπουργό Ντάριο Φραντζεσκίνι για την ευκαιρία της συνεργασίας με το ελληνικό Υπουργείο Πολιτισμού και τα στελέχη του, και, βεβαίως, για την ευγενική πρόσκλησή του να εγκαινιάσουμε μαζί την έκθεση.

Μόλις πριν από δύο εβδομάδες, στη Σύνοδο Κορυφής των Ηνωμένων Εθνών για την Κλιματική Αλλαγή, συζητήθηκαν εκτενώς, τόσο οι πραγματικές και οι άμεσες συνέπειες της κλιματικής αλλαγής στη ζωή των ανθρώπων σε όλο τον κόσμο, όσο και οι άμεσες ενέργειες που απαιτούνται για τον περιορισμό τους. Η Ελλάδα παρουσίασε μια σημαντική πρωτοβουλία, που υιοθετήθηκε από τον Γενικό Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών, στο σοβαρό ζήτημα των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής και των ακραίων φαινομένων, που συνδέονται με αυτήν, όχι μόνο στο φυσικό περιβάλλον, αλλά και στο πολιτιστικό περιβάλλον. Τα μνημεία και οι τόποι της πολιτιστικής κληρονομιάς απειλούνται ολοένα και πιο πολύ, όπως και η άυλη κληρονομιά που εκφράζεται μέσα από τις παραδόσεις, τις πρακτικές και τον τρόπο ζωής των τοπικών κοινοτήτων.

Από αυτή την άποψη, η Έκθεση “Πομπηία και Σαντορίνη: η αιωνιότητα σε μια μέρα”, η οποία πραγματεύεται τις δραματικές επιπτώσεις των ξαφνικών φυσικών φαινομένων σε ολόκληρους πληθυσμούς και πολιτισμούς, καθίσταται ιδιαίτερα επίκαιρη.

Οι αδάμαστες και σε μεγάλο βαθμό απρόβλεπτες δυνάμεις της φύσης, διαμορφώνουν και αναδιαμορφώνουν το πρόσωπο του πλανήτη μας, με μια ατελείωτη, χαοτική αναταραχή των στοιχείων της φύσης. Η ανθρώπινη ιστορία είναι αφενός η έκβαση του αγώνα του ανθρώπου να υπομείνει και να κυριαρχήσει πάνω σε αυτά τα στοιχεία και αφετέρου το αποτέλεσμα του αγώνα του να ερμηνεύσει και να δαμάσει τις εξίσου ισχυρές και φευγαλέες δυνάμεις της εσώτερής του ύπαρξης. Ο πολιτισμός είναι η σύντηξη των δύο, η απάντηση στις θεμελιώδεις ερωτήσεις «γιατί» και «πώς».

Δεν συνιστά έκπληξη, λοιπόν, το γεγονός ότι οι ακραίες και δραματικές καταστροφές, οι οποίες προκαλούνται από το απρόβλεπτο και βίαιο ξέσπασμα των φυσικών φαινομένων, πάντα υποκινούσαν μυθολογικές ερμηνείες, οδηγούσαν τη θεολογική, τη φιλοσοφική και την ιστορική σκέψη, καλλιεργούσαν τη λογοτεχνική, την ποιητική και την καλλιτεχνική έκφραση. Παράλληλα παρείχαν κίνητρα για επιστημονικές και τεχνολογικές απόπειρες και αναζητήσεις. Από τα ακραία φαινόμενα, οι ηφαιστειακές εκρήξεις προκαλούν δέος, συντριπτικές συνέπειες και εξίσου καταστροφικά πρόδρομα και επακόλουθα φαινόμενα, όπως είναι οι σεισμοί, οι πυρκαγιές, τα τσουνάμι, η καταβύθιση της γης στη θάλασσα και οι μακρόχρονες κλιματικές αλλαγές.

Δύο από τα πιο γνωστά και εμβληματικά παραδείγματα των καταστροφικών επιπτώσεων της ηφαιστειακής δραστηριότητας -τα οποία προκάλεσαν την επιστημονική αναζήτηση και έρευνα, καθώς και την καλλιτεχνική δημιουργία και τη λαϊκή φαντασία- είναι αυτά της πόλης της Πομπηίας στις πλαγιές του Βεζούβιου στην Ιταλία, καθώς και ο οικισμός του Ακρωτηρίου στο νησί της Σαντορίνης, στο Αρχιπέλαγος του Αιγαίου.

Όταν η Πομπηία ήρθε στο φως στα μέσα του 18ου αιώνα, ο κόσμος, έμεινε, αρχικά, έκπληκτος και σοκαρισμένος από τον δραματικό τρόπο, με τον οποίο εγκλωβίστηκαν και αποτυπώθηκαν στο χρόνο οι τελευταίες ζοφερές στιγμές μιας ακμάζουσας πόλης και των κατοίκων της, που θάφτηκαν κάτω από τα χοντρά στρώματα της ηφαιστειακής τέφρας και πέτρας. Αργότερα, όμως, όταν το πρώτο σοκ υποχώρησε και έδωσε τη θέση του στην αρχαιολογική εξερεύνηση και τη

σχολαστική μελέτη, η απροσδόκητη διατήρηση των ανασκαμμένων λειψάνων άρχισε να αποκαλύπτει μια λεπτομερή εικόνα των δημόσιων και οικιακών περιοχών της πόλης, και να παρέχει μία εμπεριστατωμένη εικόνα της καθημερινής κοινωνικής και οικονομικής ζωής της.

Ο πιο πρόσφατα ανακαλυφθείς και εξίσου καλά διατηρημένος οικισμός του Ακρωτηρίου, δεν παρείχε στοιχεία για τη φρικτή μοίρα που έπληξε τους κατοίκους του. Αυτοί, πιθανότατα, είχαν επαρκή προειδοποίηση, ώστε να διαφύγουν εγκαίρως και να σώσουν τη ζωή τους. Και πάλι, όμως, όπως στην περίπτωση της Πομπηίας, οι ανασκαφές αποκάλυψαν τα εκτεταμένα κατάλοιπα ενός εξαιρετικά καλά οργανωμένου αστικού περιβάλλοντος, με διάφορες ανέσεις και πλούσια κατασκευασμένα, επιπλωμένα και διακοσμημένα κτήρια, καθώς και μια πληθώρα απτών αποδείξεων για την κοινωνική και την οικονομική δομή, αλλά και τη ζωή μιας πλούσιας, ζωντανής και εντυπωσιακά προηγμένης και εξελιγμένης κοινωνίας.

Αυτό μας φέρνει αντιμέτωπους με ένα ασυνήθιστο και πολύ ενδιαφέρον παράδοξο: Οι καταστροφικές ηφαιστειακές εκρήξεις, τα ίδια ακριβώς γεγονότα που κατέστρεψαν την Πομπηία και το Ακρωτήρι και οδήγησαν τις ζωές των ανθρώπων και την εξέλιξη των κοινοτήτων τους σε ένα αιφνίδιο και βίαιο τέλος, ταυτόχρονα σφράγισαν, διατήρησαν και διέσωσαν μέσα στο χρόνο πολλές και πολύτιμες πληροφορίες, ικανές για την ανασύνθεση και κατανόηση της ιστορίας και του πολιτισμού τους. Έτσι, με έναν περίεργο και φαινομενικά αντιφατικό τρόπο, συνέβαλαν σε μεγάλο βαθμό στο να διασφαλίσουν το αθάνατο της ύπαρξής τους.

Οι τραγικές, και παράλληλα μοναδικές και συναρπαστικές παράλληλες μοίρες της Πομπηίας και του Ακρωτηρίου, με διαφορά 1700 χρόνια η μια από την άλλη, καθώς και η ιστορία της ανακάλυψής τους, αλλά και οι συνέπειες αυτής στη μετέπειτα σύγχρονη τέχνη, είναι τα θέματα αυτής της πρωτότυπης και εντυπωσιακής έκθεσης, που εγκαινιάζουμε σήμερα. Μέσω αναλυτικών ανακατασκευών, εκμαγείων και μιας πλούσιας επιλογής διαφόρων πρωτότυπων τέχνηργων, αντικειμένων καθημερινής χρήσης, επίπλων, έργων τέχνης μεγάλης ιστορικής σημασίας και αισθητικής αξίας, τεκμηριωμένων και ενισχυμένων με οπτικοακουστικό υλικό, η έκθεση παρουσιάζει ένα εξαιρετικά ενδιαφέρον, διδακτικό και συναισθηματικά συναρπαστικό ταξίδι στο χρόνο.

Οι γοητευτικές ιστορίες των δύο αρχαίων τόπων σμίγουν επιδέξια με την αρχαιολογική μεθοδολογία, τη φυσική μηχανική των ηφαιστειακών εκρήξεων και τη συναισθηματική γοητεία, που ασκούν οι ισχυρές και αιώνιες δυνάμεις της φύσης, σε αντίθεση με την ευθραυστότητα και την προσωρινότητα της ανθρώπινης ύπαρξης. Ειδικά ως προς την τελευταία, οι δημιουργίες πολλών καλλιτεχνών, που με το πέρασμα του χρόνου προσπάθησαν να κατανοήσουν, να ερμηνεύσουν και να απεικονίσουν αυτή την υπαρξιακή αντίθεση, τίθενται στο κατάλληλο ερμηνευτικό πλαίσιο και εμπλέκονται σε έναν ρητορικό διάλογο με τα αρχαία αντικείμενα – υπολείμματα προηγούμενων ζωών.

Δεν υπάρχει αμφιβολία, ότι η Πομπηία και το Ακρωτήρι, δραματικά παραδείγματα του άνισου ανταγωνισμού μεταξύ ανθρώπου και φύσης, ποτέ δεν θα σταματήσουν να ενθουσιάζουν, να ιντριγκάρουν και να μας προκαλούν δέος, ακριβώς επειδή σχετίζονται με τη συνειδητοποίηση της θνησιμότητας και τις εσώτερες ελπίδες μας για να την υπερβούμε. Αυτός είναι, άλλωστε, και ο λόγος για τον οποίο αυτή η έκθεση έχει τη δυνατότητα να εκπαιδεύσει το μυαλό μας και να αγγίξει τις καρδιές μας. Μπορεί και πρέπει να δράσει διδακτικά για να αυξήσει την επίγνωση και την ευαισθησία μας, γιατί μια νέα Πομπηία ή ένα νέο Ακρωτήρι μπορεί να συμβούν οποτεδήποτε και οπουδήποτε. Η εποχή μας είναι μοναδική ως προς το ότι η ανθρωπότητα, γιατί για πρώτη φορά, έχει την ικανότητα να επηρεάζει τις δυνάμεις της φύσης.

Δυστυχώς, όπως φαίνεται, κυρίως με επιβαρυντικό τρόπο. Χρειάζεται άμεση δράση, λοιπόν, και από αυτήν την άποψη, η ελληνική πρωτοβουλία για πολυμερή συνεργασία και συντονισμένη παγκόσμια απάντηση στην απειλή της κλιματικής αλλαγής στην πολιτιστική και φυσική κληρονομιά είναι πολύ σημαντική. Ως εκ τούτου, εκμεταλλεύομαι την ευκαιρία της Πομπηίας και Σαντορίνης, για να ζητήσω την ενεργό υποστήριξη και συμμετοχή σας.